

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи**

Ігнатенко Олена Володимирівна

**Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими
освітніми потребами в умовах інклюзивно-ресурсного центру**

спеціальність 231 Соціальна робота

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою (освітньо-науковою програмою)
«Соціальна робота»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
д. пед. н., проф. Кочубей Т.Д.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1. Інклюзивно-ресурсний центр: нові можливості для дітей з особливими освітніми потребами.....	7
1.1 Особливості професійної діяльності фахівця в інклюзивному освітньому просторі.....	9
1.2 Переваги інклюзивної освіти	15
1.3 Робота з батьками в умовах функціонування інклюзивно-ресурсного центру	18
Розділ 2. Освіта дітей з особливими потребами.....	24
2.1 Формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами в освітньому середовищі.....	39
2.2 Соціальний та психолого - педагогічний супровід студентів з особливими освітніми потребами	42
2.3. Роль асистента вчителя в психолого-педагогічному супроводі дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі..	48
Розділ 3. Методичні рекомендації «Соціально-психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти»	54
3.1 Діагностико-прогностична діяльність.....	56
3.2. Соціальна та психологічна підтримка педагогів та батьків.....	59
3.3. Корекційно-розвиткова робота з дітьми з особливими освітніми потребами.....	63
3.4. Наукові аспекти соціального та психолого- педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.....	70
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження: Сьогодні потужних обертів набирає освітня реформа, невід'ємною частиною якої є інклюзивна складова. З метою забезпечення прав дітей з особливими освітніми потребами на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, по Україні створено інклюзивно–ресурсні центри.

Після прийняття Конвенції ООН про права інвалідів та її ратифікації Україна повинна забезпечувати інклюзивну освіту на всіх рівнях, доступ до загальної вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і навчання протягом усього життя, без дискримінації та нарівні з іншими, з метою розвитку фізичних, розумових та творчих здібностей інвалідів, почуття гідності та самоповаги, надання можливостей для ефективної участі таких людей у житті суспільства. Держава має надавати можливості засвоєння життєвих навичок, які спрямовані на підвищення інтеграції в соціум осіб із вадами.

Навчання дітей з інвалідністю здійснюється за допомогою спеціальних методів, способів і в умовах, які максимально сприяють засвоєнню знань і соціальному розвитку. Однак існує велика кількість перепон у процесі інтегрованого навчання та інклюзивної освіти в цілому.

Мета дослідження: розробити та експериментально перевірити програму з упровадження психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами як засобу соціально-психологічної реабілітації дітей з інвалідністю в умовах інклюзивно-ресурсного центру.

Відповідно до теми та мети дослідження окреслено такі **завдання:**

1. Схарактеризувати соціально-психологічну реабілітацію як наукову проблему.
2. Розкрити сутність та зміст психолого-педагогічного супроводу як засобу соціально-психологічної реабілітації людей з інвалідністю.
3. Упровадити програму психолого-педагогічного супроводу в умовах закладу вищої освіти та експериментально перевірити її вплив на реабілітацію та соціалізацію дітей з інвалідністю.
4. Також наша мета полягає у ліквідації соціальної ізоляваності (виключення), що є наслідком негативного ставлення до поняття різноманітності. Відправною точкою цього поняття є переконання що освіта є одним з

основоположних прав людини і основою для більш справедливого суспільства.

На міжнародній конференції ООН з питань освіти, науки і культури «Інклюзивна освіта: шлях у майбутнє», яка проходила у Женеві в 2008 році, відмічалось, що запровадження інклюзії в освітній сфері є не другорядним, а центральним питанням для забезпечення високоякісної освіти і створення більш інклюзивних суспільств.

Об'єкт дослідження – соціальна інтеграція студентів з інвалідністю.

Предмет дослідження – зміст, форми і напрями особливостей психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами як засіб соціально-психологічної реабілітації в умовах інклюзивно-ресурсного центру.

У зарубіжних дослідженнях виділяються чотири види інтеграції залежно від ступеня взаємодії: фізична, функціональна, соціальна, соціоетальна. Фізична інтеграція припускає лише перебування дітей разом в одному приміщенні одночасно. Основна характеристика функціональної інтеграції – наявність предметно-просторового об'єднання, яке супроводжується організацією предметної взаємодії. Соціальна інтеграція передбачає міжособистісні контакти між звичайними та особливими дітьми. Соціоетальна інтеграція визначає вищий ступінь взаємодії і вважається оптимальною, тому що відбувається повне зняття соціальної дистанції, рівноправне партнерство в діяльності та суб'єкт-суб'єктні відносини в дитячій групі.

Методи дослідження: Незважаючи на значні відмінності в системах інтегративного підходу до навчання, виховання й розвитку дітей з особливими потребами різних країн, дослідники однакові в розумінні інтеграції як процесу, що створює оптимальні умови для повноцінного спілкування учнів незалежно від рівня здоров'я.

Основними принципами процесу освіти учнів «зі спеціальними потребами» є принципи децентралізації, нормалізації й інтеграції.

Перевагами інклюзивного навчання є те, що учні з інвалідністю сприймаються як рівні, навчаються разом із дітьми, які не мають порушень у розвитку, живуть вдома зі своєю родиною, і це допомагає їм нормально розвиватися. Інклюзивне навчання не потребує деяких витрат, які необхідні в спеціалізованих школах. Діти з інвалідністю під час навчання мають можливість

грати і спілкуватися зі своїми здоровими друзями, і це є важливим у процесі соціалізації та становленні особистості. В умовах інклюзивного навчання дитина з інвалідністю адаптується у звичайному середовищі учнів, а спеціалізована школа створює штучний клімат, який заважає подальшій адаптації у навчальних та професійних колективах.

Тому необхідно звернути увагу на такі аспекти: створення ресурсних центрів, які будуть організовуватися, в тому числі на базі спеціалізованих шкіл; підвищення якості підготовки й перепідготовки вчителів; рівну участь у навчальному процесі незалежно від рівня здоров'я.

Практичне значення результатів дослідження полягає в активному використанні для України інклюзивної освіти – педагогічної інновації, що перебуває на стадії впровадження, а тому натрапляє на труднощі. Результати дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі закладів освіти з метою сприяння соціально-психологічної реабілітації молоді з інвалідністю.

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – всі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних освітніх закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей, членів родин та суспільства в цілому. Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах наголос робиться в першу чергу на розвиток сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмій.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи УДПУ імені Павла Тичини, на засіданнях Центру та Студентського наукового товариства.

ВИСНОВКИ

У науковій роботі здійснено теоретичне узагальнення та практичне вирішення проблеми психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивно-ресурсного центру як соціально-психологічної реабілітації осіб з інвалідністю.

1. У ході аналізу ступеня розробленості досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі та освітньо-виховній практиці схарактеризовано психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивно-ресурсного центру як наукову проблему. Встановлено, що дослідники заклали методологічне підґрунтя та розкрили загальні питання характеристики психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, психологічної реабілітації, впливу супроводу на адаптацію та соціалізацію осіб з інвалідністю.

Аналіз наявних наукових надбань засвідчує, що в дослідженнях в основному зосереджено увагу на теоретичних засадах психолого-педагогічного супроводу, але не дуже розкритий практичний аспект щодо впровадження такого виду діяльності в закладах вищої освіти.

2. Розкрито сутність та зміст психолого-педагогічного супроводу як засобу реабілітації людей з інвалідністю: спрямування на відновлення сил, встановлення нових соціальних контактів; забезпечення зміни середовища, звичного способу життя, активної форми відпочинку та навчання, що сприяє психологічному розслабленню; позитивний вплив на розвиток особистості.

Кількісні показники проведеного дослідження засвідчили, що психолого-педагогічний супровід є унікальним засобом для реабілітації осіб з інвалідністю, включає як пізнавальний процес, так і можливість для успішного проходження соціалізації в умовах освітнього середовища інклюзивно-ресурсного центру. При проведенні експериментального дослідження було виявлено, що психолого-педагогічний супровід в поєднанні з тренінговою програмою позитивно впливають на такі показники, як дезадаптивність, емоційний дискомфорт та загальна комунікація з однолітками.

Поряд із перспективністю постають питання, які потребують подальшої розробки: забезпечення реалізації права дітей з обмеженими можливостями

здоров'я; успішне запровадження інклюзивного навчання в системі освіти України; максимально зняти бар'єри у доступі дитини з особливими освітніми потребами до розвитку її природного потенціалу.

Для реалізації подібного процесу необхідні особливі умови для дітей з обмеженими можливостями здоров'я різних категорій, спеціальна підготовленість педагогічних працівників закладів освіти. Пошук найбільш оптимальних шляхів, засобів, методів для успішної адаптації та інтеграції дітей з обмеженими можливостями здоров'я в суспільство – це завдання всіх і кожного.